

KÜLASTAJA MEELESPEA

- Eramaal võib viibida päikesetõusust loojanguni, kui ei tekita kahju maavaldajale. Tarastatud/tähistatud eramaal liikumiseks on vaja omaniku luba.
- Mootorsõidukiga liikle ainult selleks ettenähtud teel ja pargi ainult parklasse.
- Telgi ja tee lõket ainult selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas.
- Tuleohhtlikul ajal on lõkke tegemine keelatud, ka lõkkealustel.
- Hoia koer looduses liikudes rihma otsas.
- Kaitsealal võib korjata marju, seeni ja muid metsaande.
- Püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata.
- Luitetaimestiku kahjustuse vältimiseks sõida jalgrattaga ainult teedel ja selleks ettenähtud radadel.

Kui näed looduse või külastusobjektide kahjustamist, teavita sellest keskkonnainspeksiooni tel 1313.

KAITSEALA VALITSEJA

Keskkonnaamet
Pärnu-Viljandi regioon
tel 435 5610
viljandi@keskkonnaamet.ee
www.keskkonnaamet.ee

KESKKONNAAMET

KAITSEALA KÜLASTUSE KORRALDAJA

RMK loodushoiuosakond
Kesk-Eesti piirkond
tel 513 2994
aimla.looduskeskus@rmk.ee
www.rmk.ee

Trükise väljaandmist toetas:
SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

Trükise koostajad: H. Lapp, R. Vaiksalu
Esikaane foto: Nõmmemännik, H. Lapp

Küljendus: Akriibia OÜ
Trükk: Aktaprint AS

©Keskkonnaamet 2012

NAVISTI maastikukaitseala

Foto: Hommik Navesti jõel, A. Ader

NAVESTI MAASTIKUKAITSEALA

Kaitseala asub Viljandimaal Suure-Jaani vallas, Suure-Jaani-Vändra maanteeest põhja pool.

Kaitseala võeti riikliku looduskaitse alla 1992. aastal Navesti orundi luiteliste pinnavormide ja bioloogilise mitmekesisuse kaitseks ning maastiku säilitamiseks. Kaitseala pindala on 168 ha.

VANAÕUE LUITED

Navesti maastikukaitseala pinnamoos on valitsevaks lainjas moreentasandik. Navesti jõest põhja pool levivad tuuletekkelised pinnavormid on tuntud **Vanaõue luidetena**. Ligikaudu 3 km pikkuse, loode-kagusuunalise kitsa luiteaheliku keskmine suhteline kõrgus ulatub 4–5 meetrini, kõrgeim kuni 14 meetrini. Luidete suhteline kõrgus merepinnast on 37,5 meetrit. Luidete liigendatum nõlv on edelapoolne (pealttuulenõlv), kus esineb ristsuunalisi luitemoodustisi ja väiksemaid eelluiteid. Lõunaosas on luidete vahele suletud väikesi rabalaid, suurim neist on ligikaudu 4 ha suurune.

NAVESTI JÕGI

Varem Pala nime kandnud jõge hakati Navestiks kutsuma 1599. aastal, pärast mõisate tekkimist. Maaliliste kõrgete liivakallastega Navesti jõgi kuulub oma 79 lisajõega Eesti veerikkamate jõgede hulka. Lisajõgedest on suuremad Saarjõgi, Retla, Halliste ja Räpu jõed.

105,9 km pikkuse Navesti jõe ülemjooks paikneb Kesk-Eesti tasandikul. Jõgi läbib Järva, Viljandi ja Pärnu maakonda ning suubub lõpuks Pärnu jõkke, olles ühtlasi Pärnu jõe pikim ja veerohkeim lisajõgi. Soomaa Rahvuspargi põhjapiiril voolav

Navesti jõgi on üks viiest rahvuspargis voolavast jõest, mille igaaastased üleujutused on Soomaa tuntuks teinud nn viienda aastaja poolest.

Navesti jões leidub kuni 18 kalaliiki. Arvukalt esineb särge ja viidikat, levinud on jõeforell, haug, turb, latikas jne.

METS

Luidetel kasvav valgusküllane männimets ei ole ainult looduslikult selliseks kujunenud. Ligikaudu 150-aastaste mändide hulgas on enne kaitseala moodustamist pikema aja jooksul tehtud harvendusraiet, et ka luiteahelik silmarõõmu pakuku. Kuiv ja taimestiku poolest liigivaene nõmmemännik on lisaks puhkajatele kõrgelt hinnatud ka marjuliste ja seeneliste poolt.

Enne kaitseala loomist, 1980 aastatel, tegeldi alal puude vaigutamise ja sellest on omaegse keemiatööstuse ohvriks langenud mändide tüvedel siiani näha spetsiaalsete nugadega puutüve sisse lõigatud suuri kaarjaid arme. Praegu Eestis vaigutamist enam ei tehta.

KAITSTAVAD TAIMED

Kaitstavatest taimedest on kaitseala sobivaks kasvukohaks **haruldasele kevad-ristmadarale** (*Cruciata glabra*), suurele käopõllele

Foto: Kevad-ristmadar (*Cruciata glabra*) A. Ader

(*Listera ovata*), võõthuul sõrmkõpale (*Dactylorhiza fuchsii*) ja käärikeelele (*Platanthera* sp.). Kaitsealuste taimede korjamine ja kasvukohtade hävitamine või kahjustamine on keelatud ulatuses, mis ohustab liigi säilimist antud kohas. Paljud taimed on ohustatud liikide nimistusse sattunud seetõttu, et oma ilu või muude omaduste pärast korjatakse neid liiga palju ja ohustatakse sellega liigi säilimist.

SAKALA TEE MATKARADA (12 km)

Siinkandis võib looduses liikumise traditsioonide alustajaks tinglikult nimetada Carl Robert Jakobsoni, kes käis kodukohast Kurgjalt mööda Navesti orundi luidete vahel looklevat metsateed, Vanaõue kaudu Viljandisse ajalehte „Sakala” toimetamas. Viljandimaa ajaleht “Sakala” ilmub 1878. aastast alates. C. R. Jakobson (1841–1882) oli Eesti esimene teadlik põllumees, poliitik, rahvalalgustaja, eestlaste rahvusliku liikumise üks armastatumaid juhte. Seepärast nimetatakse läbi nõmmemänniku kulgevat matkarada Sakala teeks. Traditsiooniks on saanud **igakevadine Kurgja matk**. Kaitseala piiridesse jääb umbes kolmandik sellest 12 kilomeetri pikkusest matkarajast. Kaitseala keskmel asub puhkeala, Luite lõkkekoht, on ehitatud alale, mida kunagi kasutati liivaauguna. Luite lõkkekohas on võimalik telkida.

Navesti maastikukaitseala lõpeb välispiirile paigaldatud kaitseala tähise järgi. Rahvasuus kutsutakse seda kohta Soldatikülaks. Kohanimi on tulnud kunagi Vene-Jaapani sõjas 25 aastat ära teeninud soldatitele välja jagatud asunikukohtade järgi. Sakala tee matkarada ei lõpe kaitseala välispiiril, vaid ligikaudu 9,5 km edasi paikneva Kurgja Talumuuseumi juures.

Foto: Vanaõue luided, M. Maala